

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Usu & Abusu Doctrinæ Divi Thomæ Pro Xaveriana
Academia Collegii Sanctaefidensis in Novo Regno
Granatensi, &c**

Martinez de Ripalda, Juan

Leodii, 1704

Lectio IV. Argumenta Scotica expediuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84322)

quoad secundam partem probatur ex differentia, quæ maximè intercedit inter nostrum, & divinum intelligere, quod scilicet nostrum suscipit Verbum productum modo alibi dicto, vel, ut alii tenent, in ipso Verbo consistit: Divinum autem intelligere nec in Verbo producto formaliter stat; nec Verbum supponit, ut Pater intelligat, juxta communem; atque adeo communiter dicitur; nos producere Verbum ex necessitate intelligendi; Deum autem non ex tali necessitate; sed ex solâ fecunditate producere Verbum; sed hæc prioritare admittit, nulla affulget repugnantia in eo, quod intellectus ut actu intelligens influat in Verbum. Ergo prout sic illud producit. Ulterius. Non aliâ ratione Verbum nostrum vocale necessitatio supponit; & requirit intellectum in actu secundo, nisi quia, ut intelligamus, necessarium non est tale Verbum exterius. Sed intellectus Patris ad productionem Verbi supponitur intelligens in actu secundo. Ergo.

LECTIO IV.

Argumenta Scotica expediuntur.

43. **S**it primum argumentum. Juxta S. Augustinum Verbum divinum distinguitur à memoria Patris. Sed juxta ipsum S. Doctorem lib. 15. de Trinitate, cap. 7. Memoria ab intelligentiâ distinguitur. Ergo Verbum divinum non ab intelligente actualiter, quo pacto intelligentiâ dicitur; sed ab eo in actu primo, quâ ratione Memoria vocatur, procedit. Major probatur ex eodem S. Doctore lib. 5. de Trinitate, cap. 10. ubi ait: *In hoc speculo, & in hoc enigmate; scilicet in Verbo creato, videri aliquam Verbi illius similitudinem, de quo dictum est: IN PRINCIPIO ERAT VERBUM. Ita ibi. Sed Verbum nostrum non ex intelligentiâ; sed ex memoriâ; idest, ex intellectu per modum actûs primi procedit juxta Divum Augustinum capite citato, ibi: Necessè est, cum Verbum loquimur, ex ipsâ scientiâ, quam memoriâ tenemus, nascatur Verbum: Et cap. 14. ait: Verbum nostrum illud, quod non habet solam inde utcumque simile est in hoc enigmate illi Verbo Dei, quod etiam Deus est; nam & hoc de nostrâ scientiâ nascitur; quemadmodum illud de scientiâ Patris natum est. Sed Verbum nostrum mentale non nascitur ex scientiâ actuali; sed habituali per modum actûs primi. Ergo nec Verbum divinum nascitur ex scientiâ actuali.*

Quo pacto sit intelligens S. Augustinus affert, Verbum à Patris memoriâ gigni, & memoriâ ab intelligentiâ distinguere?

44. Huic argumento, & authoritatibus Magni Augustini non uno modo solet responderi. Cajetanus ait, tam Verbum mentale nostrum, quàm divinum nasci ex memoriâ per modum actûs primi, tam quàm ex principio; & ex scientiâ actuali, ut ex actione productivâ: Quo pacto explicat Sanctum Augustinum. Verum non videtur plene satisfacere. Tum quia Verbum nostrum non procedit ex scientiâ actuali formaliter; cum potius aliâ quâ ratione supponatur ad scientiam. Tum quia memoria non videtur se habere solum per modum potentie, & actûs primi.

45. Quare ex dictis supra juxta Divum Thomam, respondeo, eam aliqualem similitudinem stare in eo, quod utrumque Verbum; divinum scilicet, & nostrum, procedit ab intellectu ut secundo in actu secundo; cum hæc tamen differentia, quod actus ille secundus, quo intellectus divinus dicitur fecundus ad productionem Verbi, est intelligere formaliter; at verò actus ille secundus, quo intellectus noster format Verbum, dicitur intelligere in radice; ut supra expressit Angelicus Doctor. Ex quo fit, quod hæc aliqualem similitudinem intenderit Divus Augustinus; quod scilicet sicut nostrum Verbum procedit ab intellectu nostro secundo in actu secundo; sic procedat divinum Verbum ab intellectu Patris. Differunt tamen multipliciter: Nam actus, quo est fecundus intellectus divinus, est formalis intelligentiâ, nec eget Verbo, ut reddat Patrem intelligentem: Quare dixit S. Doctor, Verbum esse sapientiam genitam de scientiâ, & intelligentiam de intelligentiâ. At verò actus secundus, quo procedit Verbum nostrum, non est intelligentiâ formaliter, prout procedit formationem Verbi; cum tale Verbum formetur, ut intellectus intelligat; per ipsum tamen actum, quo Verbum efformatur.

46. Unde quasi tria signa possumus in intellectu nostra distinguere: Primum scilicet, in quo intellectus possibilis patitur ab intellectu agente speciem impressam intelligibilem; in quo salvatur principium illud: *Intelligere est quoddam pati.* Secundum signum est, in quo videlicet intellectus possibilis jam fecundus per talem speciem, format, sive dicit verbum expressivum rei, cujus est species illa. Tertium signum est, in quo intellectus per eam speciem, quâ formavit Verbum, in eodem Verbo rem intelligit. Hæc autem omnia simul tempore sunt: Nam in ipso instanti intellectus recipit formam intelligibilem, & simul format Verbum, & hoc efformato, simul intelligit rem periplam.

Non est det. Cajetanus solutio.

Do igitur in quo sit utriusque Verbi similitudo, & differentia.

Tria signa possumus in intellectu nostra distinguere.

ipfammet speciem in tali verbo. Sic autem tenendum est semper principium illud, de quo supra cum Divo Thomâ; quod scilicet ea species duplicem conceptum habeat, quo eam dupliciter consideramus: Primò, quatenus dictio; & sic est actus, quo producitur Verbum; & ut sic non est intellectio formaliter; sed in radice: Secundò, quatenus est intellectio; & prout sic, nihil producit; sed tantum est actus, quo intellectus rem in ipso verbo, ut loquitur Augustinus, velut in speculo, ac ænigmate intelligit, & contemplatur. Quibus sic explicatis, tota argumenti difficultas penitus evanesceat.

Cōcurfus igitur intellectio- nis neces- sarius est ad Verbi divini produ- ctionē: & speciei intel- ligibilis ad produ- ctionem creati.

47. Sit secundum. Concursus intellectio- nis non est necessarius; sed omnino superfluis ad productionem Verbi. Ergo nullatenus concurrat ad eam intellectio formalis. Antecedens probatur. Intellectus creatus per modum actus primi est sufficiens, & fecundus ad verbi creati productionem. Sed intellectus divinus fecundior est intellectu creato. Ergo ut in actu primo erit sufficiens, seclusâ actuali intellectio. Confirmatur. Quia fecundior est potentia se solâ sufficiens per modum principii ad aliquem terminum, quàm est ea, quæ alio indiget. Ergo si intellectus creatus se solo sufficit, fecundior erit intellectu divino. Respondeo negando antecedens. Ad probationem nego majorem; quæ falsa omnino est. Quia, ut dictum est, ab intellectu creato prout in actu secundo per speciem intelligibilem, Verbum producitur, quo producto, intellectus per eandem speciem intelligit rem in illo; unde corruunt ad solum ulque argumentum, & confirmatio.

48. Sit tertium. Quod per se requiritur ad terminum, talis debet esse naturæ, ut in termino debeat aliquod prædicatum illi convenire. Sed in Verbo divino nullum prædicatum correspondet divinæ intellectio. Ergo nullo modo est necessaria actualis intellectio. Minor probatur. Quia si aliquid esset tale prædicatum, maximè prædicatum representationis, vel intellectio- nis actualis objecti. Sed tale prædicatum, vel talis conceptus non petit ut principium actualem intellectio- nem; ut constat in Verbo creato, quod licet sit representatio, & expressa rei similitudo, in nullâ sententiâ petit ut principium intellectio- nem. Ergo. Concessâ majori, nego minorem. Ad probationem, etiam majori concessâ, minorem inficior. Quia cum Verbum divinum ex mente Augustini sit intelligentia genita de intelligentiâ Patris, necessario dicit prædicatum ipsius intellectio- nis acceptæ à Patre producente Ver-

Verbum igitur divini ut- pote intel- ligentia genita, dicit prædi- catum à Patre ac- ceptum.

bum, mediâ intellectio- ne, modificatâ relatione Paternitatis: Imò perfectissimâ similitudo producentis, & producti stat in eo, quod producat communicet idem prædicatum, quo producit, licet relationem communicare non possit: Quod quidem non contingit in productionibus creatis, ubi similitudo prædicatum inter producentem, & productum, semper trahit distinctionem realem ob limitationem, & imperfectionem, ut est evidens.

49. Illud autem, quod supponitur de Verbo creato, falsò quidem procedit: Quia Verbum creatum non producitur ab intellectu ut fecundo in actu primo per speciem: Quia licet species, ut præcedit ad productionem Verbi, non dicatur formalis intellectio, ex eo quod deficiat objectum; Verbo tamen formato, dicitur talis, per quam intellectus in ipso rem intelligit. Unde similitudo expressa, quæ est in verbo, respectu speciei intelligibilis, quæ etiam est similitudo rei, quæ in verbo cognoscitur; imò quia est talis similitudo, ideo formatur Verbum expressivum rei; quod docuit Divs Thomas citato Opusculo 14. sic: *Est tamen ipsum similitudo illius speciei ut ejus, quo factum est sibi similitum.*

Quia species intel- ligibilis est similitudo rei, ideo formatur Verbum creatum ejusdem rei expressivum.

50. Sit quartum. Intellectus divinus prout in actu primo ab intellectio- ne distinctus, est summè actualis; cum omnem potentialitatem excludat. Ergo etiam si Verbum Divinum sit representatio summè actualis, poterit ab intellectu Patris absque ullo intellectio- nis concursu procedere. Uterius. Et si Verbum creatum non sit summè actualis representatio; est tamen ultima actualitas in lineâ intelligibilitatis terminativæ; & tamen ex hoc non petit pro principio sui ultimam actualitatem in lineâ intelligibilitatis activæ creatæ. Ergo idem, quod prius de Verbo divino.

Dices: Verbum divinum licet sit summè actualis representatio, poterit ab intellectu divino producti utpote summè actuali.

51. Respondeo ad primum, quod admittis sententiâ de intellectu divino per modum actus primi (de cujus veritate alibi, Deo dante, disputabitur) hic distinguendum est antecedens; est summè actualis in peculiari, & quasi specificâ lineâ intellectus, concedo: In totâ lineâ intelligibilitatis activæ, subdistinguo; identicè, concedo: Formaliter, seu secundum conceptum explicitum intellectus, nego antecedens. Verbum autem divinum tam identicè, quàm explicitè est summa representatio actualis in lineâ intelligibilitatis terminativæ; & sic petit necessariò intellectio- nis concursum. Ad secundum, distinguendum etiam est; non petit ultimam actualitatem in lineâ intelligibilitatis activæ ex defectu objecti, quod ut intelligatur, desi-

Ad utrūque respondeo.

desideratur verbum, concedo: non petit ultimam actualitatem ex parte formæ, nego. Igitur post verbi creati productionem non advenit intellectui creato nova aliqua forma, quæ sit intellectio; sed solum ponitur objectum, quod per ipsam formam, vel speciem, quæ verbum producit, in ipso cognoscitur: quia, ut dictum est, ea species habet duplicem conceptum, sub quo consideratur: jam sub conceptu dictionis, sub quo verbum formatur: jam sub conceptu intellectiois, sub quo simul ac format verbum, rem in illo per eandem formam intellectus contempletur. Quod autem sub conceptu intellectiois formaliter verbum non producat: Idem est, quia ex necessitate ut intelligat, illud producit, cum aliunde intellectus noster modum alium non habeat, quo res cognoscat extra ipsum existentes.

LECTIO V.

*Alios opinandi modos breviter
discutimus.*

Alii dicunt
solum rela-
tionem esse
principium
quo pro-
cessionem.

52. PRÆTER dictas sententias, aliter Recentiores discunt. Alii dicunt, solum relationem esse principium quo proximum divinarum processionum; Paternitatem scilicet in Patre respectu generationis; relationem verò Spiratoris in Patre, & Filio respectu Spiritus Sancti. Ita præter Durandum nobiles Recentiores, inter quos noster Borull disp. 6. sect. 1. num. 4. Quæ opinio, ut ipse fatetur num. 3. solet tribui Sancto Bonaventuræ, P. Alarcon, & aliis.

Alios in-
sequor du-
plici rati-
one.

53. Huic placito planè dissentio: primò ex duplici ratione desumptâ ex Divo Thomâ quæst. 41. artic. 3. Prima est. Principium quo sive proximum, sive remotum actionis generativæ, est id, in quo genitus generanti assimilatur; cum ea sit agentis intentio, ut terminum productum sibi assimilet in principio quo generandi, sive quo agit. Sed in Deo personæ productæ producentibus non assimilantur in prædicato relativo. Ergo sola relatio non potest esse principium. Secundario formatur sic. Proprietas relativa est veluti individualis conditio divinæ personæ. Sed id, quod pertinet ad esse individuale, non est id, quo generans generat. Ergo proprietas relativa in Patre non est principium quo generandi. Minorem probat Sanctus Doctor. Quia si proprietas individualis esset principium quo generans generat, Socrates, inquit, generaret Socratem. Ergo.

Deinde
quia nec
sub con-

54. Probatur secundò. Si Paternitas, v. g. esset potentia generativa patris, hoc

haberet vel sub conceptu exercitò, aut explicito relationis, vel sub conceptu substantiæ, aut formæ hypostaticæ? Neutrum dici potest. Ergo, Minor probatur quoad primam partem. Quia relatio paternitatis sub conceptu exercitò, & puro relationis fundatur in generatione; sicut de omnibus aliis hujusmodi relationibus constat; ac proinde eam supponit, & à fortiori principium quo generativum. Atqui potentia generativa seu principium quo supponere nequit principium quo. Quantum verò ad secundam partem etiam probatur. Quia principium quo ex sua ratione debet esse activum. Sed relatio paternitatis adhuc sub conceptu formæ hypostaticæ, seu personalitatis activa non est, sed solum se habet ut terminus naturæ, eam complens in ratione personæ. Ergo relatio sub tali conceptu nequit esse principium quo; sed ad summum erit vel conditio, vel connotatum juxta varios modos, quibus Scholastici loquuntur.

55. Aliorum opinio est afferentium, principium quo proximum divinarum processionum consistere in solâ perfectione absolutâ, relatione omnino seclusâ. Qui Doctores videntur distinguere principium quo in ratione principii ut productivi, & in ratione principii ut communicativi. In ratione productivi dicunt esse solum relationem, in ratione verò communicativi esse solum perfectionem absolutam; intellectioem nimirum in Patre respectu Filii, sive in ordine ad illum; & volitionem in Patre & Filio respectu Spiritus Sancti. Ita expressè Borull disp. 6. sect. 1. & disp. 7. sect. 3. & alii. Censeo tamen in solâ perfectione absolutâ, quæcumque assignetur, non posse consistere principium quo proximum. Suadetur primò. Quia principium quo reale debet aliquâ ratione distingui à termino producto. At si potentia generativa, & spirativa starent in perfectione absolutâ, nullo modo distinguerentur; cum perfectiones absolutæ ex æquo identificentur cum personis producentibus, & productis.

56. Suadetur secundò ratione communis. Si principium quo divinæ processionis adæquatè in perfectione absolutâ consisteret, omnibus personis esset commune, sed hoc non: quia aliàs Filius esset potens se ipsum, vel alium generare; similiter Spiritus Sanctus esset potens spirare. Ergo principium quo divinæ processionis non stat in solo absoluto. Nec obest, si concessâ sequelâ, negetur minor; proindeque dicatur, non sequi, Filium posse generare, ex eo quod bene componatur, formam esse in aliquo subiecto, & ei non tribuere omnem suum formalem effectum, ob illius incapacitatem; ut constat in animâ rationali, quæ in ossibus, & aliis partibus existens, non tribuit illis omnem suum effectum formalem; cum eis rationalitatem